

Ontmoet de Dijle

Sigmaplan
Dijlemonding

Maart 2012

Het Zennegat vanuit de lucht bekeken

De overstromingsgebieden worden stilaan concreet

“Heel binnenkort gaan in jouw buurt de werken aan het Sigmaplan van start. Op de plaats waar Dijle, Zenne en Nete samenvloeien in de Rupel, legt de Vlaamse overheid drie overstromingsgebieden aan. Het doel? De regio beter beschermen tegen overstromingen. Veiligheid is de hoofdreden, maar ook de natuur van het rivierenland wordt in ere hersteld, om aan de Europese natuurdoelen te voldoen. En ook aan de landbouwers en de recreanten in het gebied is gedacht.

In twee van de drie overstromingsgebieden beginnen we met de voorbereidingen op het terrein. Zoals bij alle infrastructuurprojecten is de fase van de terreinwerken niet altijd een geschenk voor de omwonenden. Maar op termijn wordt het rivierland veiliger, na-

tuurlijker en waardevoller. En daar heb je als inwoner ook heel wat voordeel bij.

Als bewoner van het rivierenland sta je op de eerste rij. Je wilt graag weten wat er in je buurt gaat gebeuren, hoe lang de werken zullen duren, hoe je omgeving er straks zal uitzien, waar je zal kunnen wandelen en fietsen, enzovoort. In deze nieuwsbrief tonen we hoe de verschillende overstromingsgebieden ingericht worden, en welke functies ze krijgen. Voor meer info kun je steeds terecht op de nieuwe Sigmasite www.sigmaplan.be.”

Michiel Derycke,
projectingenieur Waterwegen en Zeekanaal NV (W&Z)

Koen Deheegher,
projectingenieur Agentschap voor Natuur en Bos (ANB)

Gecontroleerde overstromingsgebieden: de sleutel tot minder wateroverlast

©Vida - Yves Adams

Het Zennegat in Rumst

Tussen Willebroek en Mechelen worden straks drie overstromingsgebieden ingericht: Heindonk Tien Vierendelen, Zennegat en Grote Vijver. Heindonk Tien Vierendelen en het zuidelijke deel van Grote Vijver zijn overstromingsgebieden met alleen een veiligheidsfunctie. In het Zennegat en het noordelijke deel van Grote Vijver gaan de bescherming tegen overstromingen en de ontwikkeling van unieke natuur hand in hand.

Heindonk Tien Vierendelen en het zuidelijke deel van Grote Vijver: veiligheid als prioriteit

De hele regio rond de Dijlemonding moet beter beschermd worden tegen overstromingen. Heindonk Tien Vierendelen en het zuidelijke deel van Grote Vijver zullen hierbij helpen. Op deze twee locaties worden gecontroleerde overstromingsgebieden ingericht, ook wel afgekort tot GOG. In deze gebieden kan de rivier stromen en overstromen, zonder dat de bewoners natte voeten krijgen. Zo'n GOG kan intussen ook een andere functie vervullen, omdat het gebied slechts zelden – bij zeer hevige stormen – onder water staat. Heindonk zal zijn functie als overstromingsgebied vervullen, terwijl de landbouwers de graslanden kunnen blijven gebruiken. In het zuidelijk deel van de Grote Vijver blijft waterrecreatie, zoals waterskiën, mogelijk.

Zennegat en het noordelijke deel van Grote Vijver: veiligheid hand in hand met natuur

Het rivierenland was vroeger een natuurlijk landschap, rijk aan water en met natuur die kenmerkend is voor een getijdenrivier als de Dijle. Veel van die zeldzame getijdennatuur, ook wel slikken en schorren genoemd, is de voorbije decennia door toedoen van de mens verdwenen. De werken van het Sigmaplan zijn een mooie kans om die beschermde natuur in ere te herstellen. De Vlaamse overheid heeft een eigen systeem ontwikkeld om één gebied twee functies te geven: bescherming tegen overstromingen én ontwikkeling van getijdennatuur. Dat systeem heet gecontroleerd overstromingsgebied met gereduceerd getij (GOG-GGG). In het Zennegat en het noordelijke deel van Grote Vijver komt zo'n GOG-GGG.

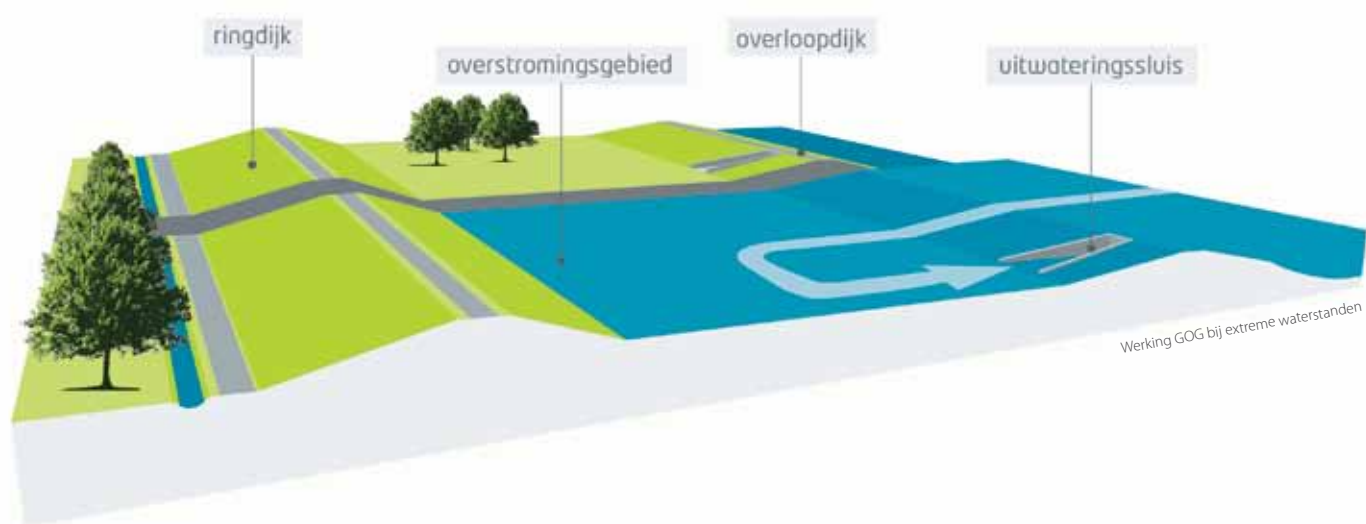
Omdat een GOG-GGG zich dagelijks een beetje met water vult, kan dit soort overstromingsgebied moeilijk nog een bijkomende functie krijgen. Landbouw is er bijvoorbeeld niet meer mogelijk. Wel groeit er prachtige natuur, waar je als wandelaar of fietser volop van kan genieten.

Hoe werkt een gecontroleerd overstromingsgebied (GOG)?

Het principe van een GOG is dat de vloedgolf die bij een stormvloed de rivier binnenrolt, over de dijk vloeit. De top van de vloedgolf stroomt het overstromingsgebied in. Dat vult zich met enkele decimeters tot enkele meters water. Doordat de vloedgolf nu minder krachtig is, neemt het risico op overstromingen in de omgeving af. Om te beletten dat ook woongebieden onder water lopen, wordt het land achter het overstromingsgebied beschermd met een ringdijk.

Een overstromingsgebied treedt meestal in de winter in werking; dan komen de meeste stormen voor en zijn de waterstanden het hoogst. Gemiddeld vult een overstromingsgebied zich twee keer per jaar. Maar in de GOG's Heindonk en het zuidelijke deel van de Grote Vijver verwachten we dat zo'n hoogwater maar eens in de twintig jaar zal voorkomen. Het vee kan er doorgaans rustig grazen, landbouwers worden gewaarschuwd als er toch stormtij op komt is.

Hoe werkt een gecontroleerd overstromingsgebied met gereduceerd getij (GOG-GGG)?

Anders dan een gewoon GOG, staat een GOG-GGG twee keer per dag een beetje onder water. Bij elke vloed stroomt er door de inwateringssluiz van de overlooppdijk een beperkte hoeveelheid water het overstromingsgebied binnen. Het getij wordt dus 'gereduceerd'. Op die manier wordt de natuurlijke werking van een getijdenrivier nagebootst. Zo ontwikkelen er zich slikken en schorren, die waardevolle natuur herbergen. Het gebied wordt als het ware opgenomen in het natuurlijke ecosysteem van de rivier. Bij eb stroomt het water terug naar de Dijle via een systeem van grachten en uitwateringssluizen. Een ringdijk beschermt het achterliggende woon- en industriegebied. Die nieuwe ringdijk wordt gebouwd vooraleer de overlooppdijk verlaagd wordt.

Zennegat, fietsen langs adembenemend getijdengebied

Het Zennegat ligt in Mechelen, tussen de Dijle, het Kanaal Leuven-Dijle en de bebouwde zone aan de Zennegatsluis. In dit gebied van 65 hectare starten we nu met de voorbereidingen van de werken. Het leven rondom de Dijle veiliger maken, is de prioriteit. Daarnaast kan de getijdennatuur er volop tot ontwikkeling komen. De totale kostprijs bedraagt ongeveer 9 miljoen euro.

Welke functies krijgt dit gebied?

Het Zennegat wordt een overstromingsgebied met gereduceerd getij (GOG-GGG). Zo heeft de rivier meer ruimte om te overstromen, waardoor de omwonenden en ook de ruimere regio beter beschermd worden tegen wateroverlast. Doordat er dagelijks wat water in het gebied stroomt, ontwikkelt er zich ook zeldzame getijdennatuur. Die getijdennatuur is niet alleen mooi, maar ook nuttig. Slikken en schorren vormen een natuurlijke buffer en beschermen dus tegen overstromingen. Ze vangen ook zand en slib op, zodat er minder moet worden gebaggerd op de rivieren. Getijdennatuur zuivert ook het water en brengt de natuurlijke voedselketen van de rivier weer in evenwicht. Ze zijn een bron van voedsel voor vele vogels en vissen. Bij extreem hoge waterstanden worden deze gebieden ook ingeschakeld als waterbergingsgebied.

Hoe zal het Zennegat er in de toekomst uitzien?

Tweemaal per dag zal het gebied lichtjes onder water staan. Bij extreme hoogwaterstanden kan het gebied helemaal vollopen.

Zennegat bij laagtij

Zennegat bij springtij

Zennegat bij hoogtij

Zennegat bij stormtij

Wat staat er dit voorjaar op het programma?

(1) Uitwateringssluis: eerst wordt een nieuwe uitwateringssluis in de Dijledijk gebouwd, ter hoogte van de Hoge Weg. Deze sluis ligt net buiten het overstromingsgebied. Ze zorgt voor de afwatering van de kanaalgracht en de overstort van het rioleringsstelsel van de Hoge Weg.

(2) Archeologisch onderzoek: archeologen nemen het zuiden van het gebied de loop. Zo gaan we na of er culturele of historische resten in het gebied aanwezig zijn. De Dijlemonding is immers een waardevol 'erfgoed-landschap', met unieke landschapskenmerken en bouwkundig erfgoed, zoals kasteeldomeinen, monumentale hoeves en oude dijken.

(3) Grondverwervingen: de laatste gronden worden aangekocht om straks het overstromingsgebied te kunnen inrichten.

(4) Aanleg ringdijk: rondom het overstromingsgebied wordt vanaf de zomer een nieuwe ringdijk gebouwd. Parallel met de Hoge Weg komt er een zuidelijke gronddijk, en de kanaaldijk en overloofdijk worden omgebouwd.

Zal ik hinder ondervinden?

Door de werken zal de Dijledijk tijdelijk onderbroken zijn. Het Zennegat blijft bereikbaar voor fietsers en wandelaars via de Hoge Weg en de kanaaldijk. Om de hinder voor omwonenden zoveel mogelijk te beperken wordt de grond die nodig is om de dijk aan te leggen, zo'n 30 000 m³, via het water aangevoerd. De aanleg van de dijk zorgt dus niet voor bijkomend wegverkeer.

Het tijdstip en de duurtijd van de omlleidingen en hinder hangen samen met het stadium van de werken. Voor actuele informatie hierover kan je terecht op onze website.

Onbegrensd fiets- en vaarplezier

De Dijlenatuur is een bron van ontspanning: je kunt er wandelen, fietsen en eindeloos genieten. Dat is ook goed voor de horeca en de toeristische sector. Vóór de kerstperiode werd de nieuwe fietsbrug over de Zenne in gebruik genomen. Tegen de zomer komt daar nog de nieuwe fietsbrug over het kanaal Leuven-Dijle bij. Deze bruggen sluiten aan op de Antwerpse fietsknooppuntroute. Vooral tijdens de zomermaanden is de historische site rond de sluis een echte trekpleister voor wandelaars en fietsers.

Watersporten en getijdennatuur

© Vilda - Yves Adams

Tussen de Dijle en de Nete in Mechelen ligt het deelproject Grote Vijver. Dit voorjaar starten hier de voorbereidende werken voor de herinrichting van dit ruim 100 hectare grote overstromingsgebied. Het zuidelijke deel komt alleen bij stormtij onder water te staan, het noordelijke deel krijgt twee keer per dag een beetje rivierwater binnen. De werken kosten ongeveer 30 miljoen euro.

Welke functies krijgt dit gebied?

Het noorden van het gebied wordt een gecontroleerd overstromingsgebied met gereduceerd getij (GOG-GGG). Net zoals in het Zennegat zal hier zeldzame getijdennatuur groeien. Dagelijks stroomt er een beetje water in het gebied, gemiddeld één keer per jaar (bij extreem hoogwater) loopt het helemaal vol. Het gebied helpt dus ook de wateroverlast te voorkomen.

Het zuidelijk deel van Grote Vijver is recreatiegebied. Dat blijft zo: de recreatievoorzieningen

worden aangepast aan de veiligheidsfunctie die het gebied straks krijgt (gecontroleerd overstromingsgebied). Honderd aanlegplaatsen worden vervangen door steigers die meebewegen met het water. Om de watersport te garanderen zal het gebied enkel in extreme omstandigheden als overstromingsgebied worden ingeschakeld, de hoge overlooppdijk overstroomt statistisch gezien maar één keer in 20 jaar. Het clublokaal van de Mechelse Waterski Klub en de brasserie worden verplaatst naar de ringdijk aan het zuiden van de plas, vlakbij het industriegebied Mechelen Noord.

Werken starten nog niet in Heindonk Tien Vierendelen

In het derde deelproject – Heindonk, op de linkeroever van de Dijle – beginnen de werken nog niet. De grondverwerving loopt hier nog, mogelijk wordt er deze zomer wel een grondstock aangevoerd. Op termijn leggen we in dit gebied een overstromingsgebied (GOG) van 37 hectare aan, dat enkel bij stormtij onder water komt te staan. Landbouwers kunnen het grasland blijven gebruiken. Voor de hengelvijver is een nieuwe plek gevonden, vlak naast het overstromingsgebied. Het voetbalterrein blijft op dezelfde plaats liggen en wordt beschermd door de ringdijk.

Wat staat er dit voorjaar op het programma?

(1) Bouwrijp maken terreinen: om plaats te ruimen voor de dijk, verwijderen we alle begroeiing langs de Blarenberglaan.

(2) Archeologisch onderzoek: in het noordelijk deel starten we met archeologisch onderzoek.

(3) Verplaatsen nutsleidingen: een bundel telecomleidingen en twee hoogspanningsmasten langs de Blarenberglaan worden verplaatst. W&Z doet de voorbereidende werken om alle verplaatsingen te vergemakkelijken. Zo komt er bijvoorbeeld een omleidingsweg rond de hoogspanningsmasten.

(4) Ringdijk: we starten met de bouw van de nieuwe ringdijk rondom het overstromingsgebied. Het meest zuidelijke deel van de dijk, ter hoogte van het bedrijf Bulokantoor (industrialgebied Mechelen Noord), wordt eerst aangelegd. In een volgende fase verplaatsen we de infrastructuur van de Mechelse Waterski Klub (MWK) naar deze zone.

(5) Werfkeet: vlakbij de E19 wordt een werfkeet gebouwd.

Zal ik hinder ondervinden?

De Blarenberglaan wordt niet afgesloten, maar tijdelijke en plaatselijke hinder is niet uit te sluiten.

Op de dijken langs Dijle en Nete is in deze fase geen hinder te verwachten.

Wat staat er in de steigers?

Dit voorjaar worden de werken in de deelgebieden Zennegat en Grote Vijver voorbereid. De planning op korte termijn ziet er als volgt uit:

Zennegat

Start maart-april 2012				
Archeologisch onderzoek				
	Bouw uitwateringssluis Battel			
		Afronden grondverwerving		
			Start na zomer 2012	
			Zuidelijke ringdijk	
				Verhogen kanaaldijk

Grote Vijver

Start maart-april 2012				
Bouwrijp maken terreinen				
	Archeologisch onderzoek			
		Verplaatsen nutsleidingen		
			Aanleg ringdijk	
				Bouw werfkeet

Contact

Meer informatie over het Sigmaplan en het projectgebied Dijlemonding vind je op www.sigmaplan.be

Met vragen kun je terecht bij:

Michiel Derycke,
Waterwegen en Zeekanaal (W&Z)
tel. 03 224 67 59
michiel.derycke@wenz.be

Koen Deheegher,
Agentschap voor Natuur en Bos (ANB)
tel. 03 224 62 59
koen.deheegher@lne.vlaanderen.be

Colofon

Verantwoordelijke uitgever:

Waterwegen en Zeekanaal NV,
Afdeling Zeeschelde,
ir. Wim Dauwe,
Lange Kievitstraat 111-113 bus 44,
2018 Antwerpen

Redactie & foto's:

Agentschap voor Natuur en Bos,
Waterwegen en Zeekanaal NV,
Pantarein, Tritel

www.sigmaplan.be